

— En wat wilt ge van dat „jonk“?

Toen zegden wij

— Ons volk heeft Uw „Vondelingskens“ met al zijn open armen ontvangen, het heeft verrast naar Uw „Zachte Vooizekens“ geluisterd; nu heeft het Uw derde bundeltje gekregen „Schaduw“... het is hoog tijd, dat wij komen hooren en zien wie gij zijt.

— Een meisje. Boven alles een meisje... Een zeer gecompliceerd meisje, al meent ge misschien anders, uit mijn werk.

Hier hebben we al dadelijk een merkwaardig getuigenis van de dichters over zichzelf, een getuigenis, dat we zeker noodig hebben om „Schaduw“ in vergelijking met de vorige bundels te verstaan. En ze licht haar woorden nader toe:

— Ik voel geen aanslag voor sociale werken. Ik voel me meer aangetrokken naar de zielsbelangen dan naar de stoffelijke verlangens van de maatschappij. De ziel is het hoogste en die duurt...

In gezelschap voel ik me opgewekt. Maar in mijn gemoed draag ik een onweerstaanbare melancholie. Gelijk alle menschen misschien? Maar ik heb vroeg geweten, dat ik geen leven zou hebben als andere vrouwen. Ik heb veel en innig leed gekend.

Op mijn reis heb ik voor de eerste maal de wereld gezien. Wat was dat moeilijk om te verwerken! Ik was hees op alles wat mooi en schoon was.

Het verpletterde mij. Alleen stilaan ben ik er aan gewend. Het groote kon ik niet dragen. De platte Landes, waar geen tram rijdt, en schaapskooien zijn en waar de stilte eindeloos is en de vlakheid verheven mooi, die Landes waren op mijn gemoed gestemd...

Ik heb eerst gekeken naar de bloemen en de vogels, naar de natuur. Maar ik ben ook gauw gaan belangstellen in de menschelijke psyche. Dan lokte mij de vriendschap en de liefde... Er is een tijd gekomen, dat ik daar afscheid van genomen heb. Toen heb ik den weg naar God ontdekt. Ik dacht, dat ik de mystiek had uitgevonden en den mensch niet meer noodig had.

Maar mystiek is iets, dat ge niet leert; ge hebt het van uw geboorte; het is een gesteltnis van de ziel, die niet ontstaat uit legenden in het leven...

¹⁾ Zoals men weet heeft Alice Nahon een lange reis gemaakt naar Zwitserland en Italië en is ze over de Landes, in Frankrijk, naar België teruggekeerd.

POPULAIR-WETENSCHAPPELIJKE SCHETSEN

Iets over het beeld van Jezus in de moderne literatuur.

door

W. M. LE COINTRE.

VI.

Bij onze voortgaande besprekingen kunnen wij ook niet buiten beschouwing laten de merkwaardige figuur van Johannes Müller, die niet alleen in Duitsland van veel betekenis is, zoodat men zelfs van een „Müller-gemeente“, met het slot Elmau als centrum, kan hooren gewagen, maar (het is ook bij zijn verblijf hier te lande in 1924 uitgesproken) die zijn invloed ook ver buiten zijn vaderland heeft uitgebreid, zoodat men, in verband met zijn persoon, van een „wereldgemeente“ heeft gesproken, die ook in ons land hare leden telt.

Wij kunnen er natuurlijk niet aan denken breder van dezen man, een der „apostelen“ van den modernen tijd, te handelen. Maar, waar ook hij zijn eigen woord spreekt over Jezus, kunnen wij niet anders dan ook daarnaar luisteren. Van zijn werken noem ik, in dit verband, vooral: „Die Reden Jesu“, n.l. het eerste en tweede deel, handelend van de menschwording en de navolging van Jezus. In 't bijzonder ook, omdat naar Müller's inzicht in de Bergrede „das erlösende Wort“ bij het zoeken en tasten van onzen tijd gehoord wordt, zijn: „Die Bergpredigt“¹⁾. De daar aan voorafgaande „Einführung“ is o.v. van Müller's ideeën ter zake, van uitzinnend oriënterend karakter. Hij zegt daar o.m., in een hoofdstukje: „Unsre Notlage gegenüber den Reden Jesu“. „Noch nie hat Jesus im profanen geistigen Leben einer Zeit eine solche Rolle gespielt wie heutzutage. Der Brennpunkt aller dieser Interessen, in dem sich alle Ausstrahlungen der Persönlichkeit Jesu für unsre Zeit zu sammeln scheinen, ist die Bergpredigt. Sie gilt als „das Evangelium des Evangeliums“, als der konzentrierte Ausdruck dessen, was er wollte. Kann ein Forscher, der mit dem Rätsel Mensch, mit dem Problem wahrer Kultur, mit den grossen Fragen unsers Daseins und Lebens ringt, kann heute Jesus auf die Dauer umgehen, sondern er wird mit magischer Gewalt von ihm angezogen“²⁾. Maar, nu is het zijn overtuiging, dat de woorden en daden van Jezus ons, wezenlijk beschouwd, nog maar heel slecht vertrouwd zijn en daarom Jezus den zoekers in dezen tijd eerst naderbij gebracht moet worden, willen ze waarlijk contact met Hem kunnen verkrijgen. En aan het levend, persoonlijk contact met Jezus' eigen woorden (niet, met wat men ervan heeft gemaakt) ontbreekt het z.g. maar al te zeer en daarom natuurlijk ook aan de praktische uitwerking ervan. Voor het levende begrip van Jezus' woorden stelt hij dan een drietal voorwaarden: 1. Wir müssen uns die Reden Jesu verdeutlichen. 2. Was wir uns ver-

Ik werd dien tijd moe, om alleen te zitten kijken op mijn ziel. Ik zag niet, wat ik zocht. Ik keerde terug tot de maatschappij...

En nu zoek ik het op den weg der vrouwelijke poëzie. En hier wil ik in de eerste plaats mezelf blijven. Ik ben weinig en tracht te leeren denken... En die historie van mijn ziel is de historie van mijn werk, van mijn werk dat niet bestaat... nog niet bestaat...

Blijkt uit deze woorden wat de dichteres bedoelde met het woord gecompliceerd, de laatste zinrede is het, die we uit dit citaat willen onderstrepen. Want daarmee zegt Alice Nahon, dat haar eigenlijk werk nog komen moet, wijst ze de beide bekende bundeltjes aan als een arbeid, die tot het verleden behoort. Rond nu zegt ze het, als ze vervolgt:

— Ik wou zoo gaarne boven mijn simpelheid uitkomen.

Ik schuam mij eigenlijk over de eenvoud van mijn werk.

Begrijpelijkwijze is de interviewer over die woorden verwonderd.

Noord en Zuid (zegt hij) zelfs Zuid-Afrika, hebben verrast uw eenvoudige verzen vernomen. De intellectueel evengoed als de andere. Het was gelijk muziek, waarvan men vergeten was, dat de klanken nog bestonden.

En dan verduidelijkt ze haar woorden, die ook ons verwonderen, die zoozeer genoten hebben van de parelende zuiverheid der pretentielooze „Vondelingskens“ en „Zachte Vooizekens“, aldus:

— De verzen ontstaan muzikaal in mij. Ik werk traag. Ik zit te tobben en ben onoverkomelijk triestig. Het is een warboel in mijn geest. Maar ik tracht dat eenvoudig te distilleeren. Ik ben niet eenvoudig, maar ik maak met opzet mijn verzen eenvoudig. Wat ik dicht, zeg ik in mij-zelf. Ik schrijf niet op, dan wanneer de verzen klaar zijn. Wel gaai er zoo veel verloren; maar wat geeft het? Wat niet bleef hangen in mijn geest, was niet goed genoeg waarschijnlijk.

Als vanzelf stelt nu de bezoeker de vraag of ze dan ook houdt moderne poëzie, die immers niet eenvoudig is. En dan antwoordt ze:

deutsch haben, müssen wir uns dann vergegenwärtigen. 3. Was wir uns verdeutlicht und vergegenwärtigt haben, muss schliesslich für jeden ein persönliches Erlebnis eigenartiger Gestalt werden. Mit elk van deze drie maakt hij doorlopend gelijkelijk ernst.

Zijn opvattingen heeft hij ons destijds, geconcentreerd, vertolkt in een lezing over: „Das Christus-Problem in der Gegenwart“. Hierin sprak hij m.n. voor hen, die innerlijk nog steeds maar niet los konden komen van de vraag, of Jezus bestaan heeft of niet. Bij den bouw van zijn Jezusbeeld vindt Müller zijn laatste grondslag in Jezus' woorden, waarvan nergens ter wereld de gelijke worden gevonden en die een absolute inhoud hebben. Uit Zijn woorden blijkt, dat Jezus de werkelijk-eenige is, die iets van God weet en ook de eenige, die het wezen van den mensch doorgrondt, tenslotte dan ook de eenige, die kennis heeft en geeft van de verbinding tusschen God en mensch. Zoo was voor Hem het Rijk Gods ook een vervulde werkelijkheid en niet maar, zoals voor vele anderen, een religieuze idee. Hij leefde uit de realiteit van dat Rijk. Deze woorden kunnen slechts uitgesproken zijn door Een, bij wien alles leefde wat Hij uitsprak. Hier ligt nu voor Müller het innerlijk bewijs van Jezus' geschiedkundig bestaan. Jezus' woord over den mensch, zijn levenslot, bestemming, doel, verhouding tot God, en zijn verlossing, is de Waarheid en de mensch kan dat alles aan zijn persoonlijke ervaring toetsen³⁾.

Naar Müller's inzicht, ligt de tijd van Jezus vooral nog vóór ons, in de toekomst, waarin Hij zich ten volle betonen zal als de Verlosser der menscheid.

Als we letten op de kringen, die Müller bereikt, kunnen wij, ondanks alle fundamenteel en methodologisch bezwaar, dankbaar zijn voor den roep, die van hem is uitgegaan tot levensbaseering in woord en werk van Jezus Christus.

Een eigenaardige poging om het beeld van Jezus, jongen menschen van onzen tijd, m.n. den studierenden, naderbij te brengen, is ondernomen door Harry Emerson Fosdick, in zijn, oorspronkelijk voor Amerikaanse studenten bestemd, maar daarna ook in een speciale editie den Engelschen studenten toegankelijk gemaakt werkje (in welken vorm het ook zijn weg naar het continent gevonden heeft): „The Manhood of the Master“⁴⁾. In de „Introduction“ heet het aangaande den aard van dit werkje: „This book is not a life of the Master nor a study of His teaching. It is an endeavour to understand and appreciate the quality of his character... to get back behind the thoughts of the centuries about Him, and to see the Man Christ Jesus Himself as He lives in the pages of the gospels“. Dit boekje is verdeeld in dagelijks te lezen kleine stukjes uit de Evangelien, voorzien van een korte toelichting, in ééne week een bepaald kan van Jezus' karakter belichtend. Terwijl dan aan het eind van de week het alles wordt samengevat in een „Comment for the Week“, waarin zeer

O ja, als ze begrijpelijk is. Ik lees graag Geerten Gossaert, Leopold, Marsman, Albert Besnard... Evenals zij wou ik liefst atmosferisch werken... Ik zal zeggen: Het deernstert. Zij zeggen het niet. Zij doen het voelen. Zij kijken dieper in de ziel. Dat wou ik ook...

Deze mededeelingen nu, die we zoo uit de eerste hand krijgen, zijn van groot belang bij de beoordeeling van den nieuwen bundel. Want zoo, op het eerste gezicht, bemerkt men, dat die anders is dan de vorige, anders van toon, anders van inhoud, anders ook van mentaliteit. En men zou bij zijn verwondering daarover geen uitweg weten, als niet deze eigen woorden van de dichteres verklarend te hulp kwamen. Ze voelt dus den eenvoud der vorige verzen als niet-harmonieus met de gesteldheid van haar ziel. In de dagen, dat door allerlei oorzaak melancholie haar gemoedsstemming drukte, kon ze met zichzelf niet verder komen en zich dwingend tot eenvoudigheid bij de warreling van gevoelens en sentimenten, gaf ze haar snapele verzen. Thans, nu ze gezond en sterk, midden in het praktische leven staat, een arbeidskring heeft, die haar energie vraagt en splitst, die haar in aandraking brengt met menschen en dingen, met ideeën en stroomingen, komt ze tot zelf-analyse, ziet ze het gecompliceerde van haar ziel en houdt de erkenning daarvan niet langer terug. En als ze dan nu een bundel verzen geeft, is diens inhoud niet door den dwang van het met-zichzelf-niet-eens-zijn ingetoomd, maar wordt aan het gevoel de vrije teugel gelaten. Ook is door de gegroeide belangstelling voor moderne poëzie — vrucht wellicht van haar omgang met de jongere Vlaamsche kunstenaars — de vorm anders: moderner, meer naar den stijl der vrijheid van rhythmiek, die thans overheerscht.

Uns is de nieuwe bundel weerspiegeling van het ontwikkelingsproces, dat zich (althans gedeeltelijk) voltrokken heeft in de direct achterliggende jaren. En de andersoortigheid van karakter wordt verklaard uit de totaal andere levensgesteldheid van de dichteres toen en nu.

Voor de bespreking van den bundel zelf hebben we

waardvolle gegevens liggen verscholen en waardoor tot diepergaande studie geprikkeld wordt. Deze vorm is ook gekozen om bij gezamenlijke discussie in de z.g. ook onder onze studenten inheemsche, Bijbelkringen leiding te geven. Fosdick biedt hier een twaalf tal weekstudies, waarin o.m. gehandeld wordt over: The Master's Joy, Magnanimity, Indignation, Sincerity, Fearlessness, Affection, Spirit etc. Hier wordt een rijk Jezusbeeld op origineele wijze getekend. Ter kennelering citeer ik het slot, genomen uit de studie, gewijd aan „The Measure of the Stature of the Fulness of Christ“, waar het heet: „The number of a person's years has never changed the adequacy of Christ as the Ideal. The children sing „What a friend we have in Jesus“; youth sings „The Son of God goes forth to war“; the mature sing „How firm a foundation, ye saints, of the Lord“; the aged sing:

„While life's dark maze I tread,
And griefs around me spread,
Be Thou my guide!“

All centuries, all races, both sexes, all ages find in the Master their virtues consummated. The white light in Him gathers up all the split and partial colours of our little spectra. As we consider the significance of this, His word possesses a fresh and persuasive meaning when He says, „Ye call Me, Master, and, Lord: and ye say well: for so I am“⁵⁾.

Wij kunnen niet anders doen, dan ons verblijden over het feit, dat dit beeld van den Zoon des Menschen op deze wijze in het leven van duizenden jonge menschen, zoo in de nieuwe, als in de oude wereld, een plaats gekregen heeft.

Al verder: een zeer fijne beschouwing kan ik niet onvermeld laten, zoals ge die vindt in: „Jezus van Galilea“, eene overdenking door Franz Spemann⁶⁾. Ze vangt aan met o.a. deze woorden:

Het tuischen der zee en de schreeuw der wilde.

(meew,

zij zingen een verheven melodie tot Zijne eer.

Het bloeien der roos en de zachte luster der

(bloesems,

het eerste groen der boomen, het geflonker der sterren.

Zij ademen den glans Zijns naams,
de gansche schepping vlecht Zijn gloriekrans.

Daarom moet ook gij, mijn lofzang, ten hemel stijgen, om te versmelten in het koor der eeuwige gezangen.

Het is voorts verdeeld in drieën: I. Proloium, op der Luther's motto: „Wij zijn niets, Christus is alles“, waarin er sterk op wordt aangedrongen: „toon Jezus. Hij laat niemand onverschillig“, II. De schoonste onder

na deze br
in een vol

Hier is
het mensc
wordt in d
zal ik maz
kerck-b-o-o
in den
des Heeren
aan den 6-
Heeren“ an
Ten derde
bladrij nog
al de groo
woord „dv
staans mog
lijkheid
weet, dat
denms
de auteur
zijn, groeze
hoekige per
En hij dri
dezes volz
dit boek a
m-e-e-k' en
nog wel o
in de hoe
van hun o
de particul
verzoening
een apart
ontin: „ge
er, dat e
het weg-w

de mensc
heid van
wartin de
III. De k
vlaat van
gen als I
in Duitse
wel op zi
zeggen en
pietistische
niet is. N
taal heint
ziekte-toes
de norma
spreekt hij
maken) o
lectieelen
twijfelars
die haar
wij mens
nieuwe w
teeh wand
heid hare
kasteel se
de kinder
zijn paard
handen a
gen op d
tus en p
het gesla
over de
meer van
In het
genre ver
tijd, rake
dan verve
Christus.
wordt de
onderzoek
Jezus, de
het „libe
ganzelijk
schryver
God“, m.
over; Jea
levenden
Van d
Aulen,
sche ver
wordt op
en Chris
„hoe het
verbleekt,
gedronge
nauwring
aan den
gelooflev
In het

ees graag. Geert
Bekard...
h werken...
eggen het niet
er in de ziel.

na deze breede inleiding geen ruimte meer. Die dus
in een volgend artikel.

C. T.

HET BOEK VAN DE WEEK.

Geen Algemeene Verzoening!

Dr. C. Bouma, Geen Algemeene Verzoening.
J. H. Kok — Kampen — 1928.

uit de eerste
de beoordeling
op het eerste
dan de vorige
anders ook van
conclering daar
eigen woorden
namen. Ze vocht
als niet-harmo-
nisch. In de dagen
haar gemoeds
st verder komen
ij de warreling
haar simpele
erk, midden in
kring heeft, die
tr in aanraking
deelen en stroo-
ze het gecomen-
tenis daarvan
i bundel verzen
fwang van het
aar wordt aan
ok is door de
oëzie — vrucht
gere Vlaamsche
mer, meer naar
die thans over-
geling van het
gedeeltelijk vol-
nde jaren. En
li verklaard uit
e dichteres toen
zelf hebben we

Hier is nu alles zoowat bij elkaar, waarvan een
het mensch tegenwoordig rillen moet. Om te beginnen
wordt u de inleiding — „woord vooraf” — beleiden,
zal ik maar zeggen, dat het boek gecrocid is uit
kerk-bode-lectuur. Kerkbode, staat er. Voorts staat
in den eersten zin iets over Satan, die het werk
des Heeren bestrijden wil. Zoo'n farizeër toch; satan
aan den éenen kant, de auteur met „het werk des
Heeren” aan den anderen kant. Het tweede rillendun.
Ten derde haalt de schrijver, ook al weer op de eerste
bladzij nog, het woord „dwaling” erbij; en dat is
al de grootste dwaling, want de hanteerder van het
woord „dwaling” gaat uit van de idee der be-
staans ongelijkheid, ja zelfs, bestaans werke-
lijkheid van de rechtzinnigheid; en als je dan
weet, dat op de titelpagina een gereformeerde
dominee vermeld wordt, nu, enfin. Dan haalt
de auteur op de derde bladzij dezen zin uit
zijn, griezeligen Inktpot: „Onze eeuw is bang voor
hoekige personen en voor hoekige stelsels en systemen”.
En hij drinkt blijkbaar geen Catz na de schrijftuur
dezes volzins. En als je dan ten vijfde weet, dat
dit boek aan polemiek doet, u hoort goed: p-o-l-e-
miek; en dat het over een d-o-g-m-a gaat, en dan
nog wel over het n-a-r-s-t-e dogma, dat er zoo ongeveer
in de hoogmoedige dordtsche zielen uit den bodem
van hun onderbewustzijn getrokken is: het dogma van
de particuliere genade, en dus van de niet-algemeene
verzoening; en als je dan ten zevende weet, dat er
een apart hoofdstuk in voorkomt, met dezen volslagen
onzin: „gereformeerd is schriftuurlijk”; en ten acht-
ste, dat er een apart hoofdstuk wordt besteed aan
het weg-werken van „moeilijkheden”, natuurlijk zoo'n

gladstrijken van oneffenheden, die een eerbiedig mensch
laat staan, maar die hier natuurlijk worden geplooid
en sofistisch weggeredeneerd, wel, wel, dan heb je
genoeg van het boek, en werpt het weg in den hoek
van, enfin, waar ook je lijfblad tenslotte in moet,
met je gebroken glaasjes. Je belt maar bij dien scri-
bent aan, als je moeilijkheden hebt. Maar 'tis er dan
ook het adres naar.

Geachte lezer, dit is een recensie, in den stijl van
den hedendaagschen mensch van onderscheiden kleur.
De zetter mag, wat mij betreft, ook wel de hoofd-
letters gebruiken voor dezen H. M.

Maar nu, onder ons, gereformeerden, gezegd, kijk
eens: wij zijn nog niet aan dezen Hedendaagschen
Mensch heelmaal verkocht. En ik wou u eens erop
wijzen, dat behalve die andere dingen, acht geloof
ik nog, dat ik noemde, die de Hedendaagsche dadelijk
zou vinden, en op zijn weg zou leggen, omdat Hij
toch in elk geval Skandala — struikelblokken — heb-
ben WIL, OPDAT zijn geestelijke auto nooit kome
in ons land — ik repeteer: ik wou u graag ver-
tellen, dat behalve die 8 dingen van daar straks, in
de inleiding ook het woord „evangelisatie” staat.
Evangelisatie.

Evangelisatie.

En nu is de auto, die straks pech hebben WIL, van
Z. M. den H. M. wel te verstaan, al lang dat éene
woord voorbijgernaad. Hij vindt, indien Hij 't altemet
nog even mocht hebben opgemerkt, hij vindt het hoog-
stens de vrome franje aan het kleed van dezen ras-
echten farizeër Bouma, met zijn „grifformeerd is
schriftuurlijk”.

Maar, gereformeerden, oeh, staat nu eens even stil.
Laat den H. M. razen, en kijkt eens uit uw eigen
ogen.

Dan grüpt ge straks naar dit boek. Omdat ge
dan daarna weer eens ontleenen kunt — en dat
is voor u ook heelmaal niet overbodig — deze ge-
dachte: dat oude dogmata toch ook betekenis hebben

Christus”. Zijn gedachtengang is te kennen uit dit
woord: „Nooit heeft de Bijbel aangeduid, dat we in
bepaalde oorkonden het laatste woord zouden vinden
van de goddelijke openbaring. Het Johannes-evangelie
spreekt zelfs alle zoodanige voorstellingen tegen, wan-
neer het Jezus van den Geest laat zeggen, dat die
zal komen en „in alle waarheid zal leiden”. Wat
is dit anders dan de verzekering, dat de openbaring
zal voortgaan: dat de levensmededeeling van God nooit
zal ophouden?”¹⁾

In III wordt dan ter sprake gebracht: „Christus
Levenswerk”, aan het eind waarvan het heet: „Zoo
wordt het duidelijk, dat het hart van het Christendom
klopt in het woord, dat zegt, dat hij zijn leven gegeven
heeft tot een losprijs voor velen”²⁾. Terwijl dit werkje
sluit met een beschouwing over: „De Persoon van
Christus”. Dien hij ook bovenal ziet als „het afschijn-
sel van Gods heerlijkheid en het uitgedrukte beeld
Zijner zelfstandigheid” (wezen)³⁾.

Het werk van Prof. Aulén maakt, ook in ons land,
lijikbaar, veel opgang⁴⁾. Zooals mee uit het vooraf-
gaande blijken kan, zegt hij, voor ons besef, geen ver-
bluffend-nieuwe dingen. Maar, we kunnen het niet an-
ders dan als een verheugend iets zien, dat hier ge-
poogd wordt Christus nu eens niet van ethisch, maar
van dogmatisch standpunt te beschouwen, waarin wij
van niet-Gereformeerde zijde, in den modernen tijd,
niet zijn verwend.

Vermelden wil ik voorts nog: „Ziende op Jezus”,
zes voordrachten over het christendom, van apologeti-
schen aard, waarin ter sprake komen de volgende
onderwerpen: Heeft Jezus geleefd? Wie was Jezus?
Wat deed Jezus? Geloof in Jezus. Het volgen van
Jezus. De toekomst van Jezus⁵⁾.

Tenslotte verscheen nog van moderne zijde: „Het
Jezus-Mysterie”, geschreven, zeer merkwaardig, door een
Fransch medicus, P. L. Couchoud, met een woord
ter inleiding van Dr. H. G. van Wijngaarden, waar-
uit ter karakteriseering dit zij geciteerd: „Het Jezus-
mysterie houdt ook de menschen van het tegenwoor-
dige geslacht nog volop gespannen. De vraag naar
de historiciteit is voorloopig niet opgelost. En tegen
over werkjes, die een meer positieven goet openbaren,
kan dit vlot geschreven, goed gedocumenteerd uit-
stekend den anderen kant van het probleem belich-
ten”⁶⁾. Dit werk treft door de groote hoeveelheid
literatuur, die de schrijver, niet-theoloog, blijkt te be-
heerschen. Hij verdeelt zijn boek in twee deelen: I. Het
Raadsel, waarbij vooral verwezen zij naar het slothoofdstuk:
„Jezus”, dat aldus eindigt: „Hij is schoon,
sterk en goed, omdat zoveel menschen hem het beste
van zichzelf hebben gegeven. De elkaar opvolgende
geslachten hebben hem gekoesterd, grooter gemaakt,
vrijheidlijkt. Hij steekt hoog boven hen uit, zoals het
anonieme monument boven de graven der gestorven
werkers uitsteekt. Hij vertegenwoordigt de hoogste vlucht
van de zielen onder den Westerschen hemel”⁷⁾. Deel
II, getiteld: „Het Mysterie”, vangt aan met een hoofd-

voor de praktijk van het evangelisatiewerk. Ja, ge-
gaat het straks omkeeren — en dat is de verdienste
van dit goede boek: ge gaat begrijpen, dat evangelisatie,
onferming, wijde uitgang tot de anderen, tot de wereld,
nooit los kan zijn van de zelfbezinning, van de
gehoorzaamheid, van het dogma enz. der kerk;
want anders verloopt het allemaal in liefhebberij, die
bij de week bloedarmoediger, bleek- en wijsneuziger
wordt. Dan leert ge zien, dat ook polemiek iets moois
heeft, een grooten loon, die evenwel, zooals alle echte
loon, niet dadelijk uitbetaald wordt, en daarom den
H. M. niet bevalt; en dat de teruggang naar de zelf-
bezinning inzake het hier besproken dogma goed is,
zal onze gereformeerde evangelisatie eigen karakter en
trouw en gehoorzaamheid betoonen aan God, die ons
er toe riep.

Lees dit boek met aandacht. Het is in den besten
zin van het woord populair, duidelijk geschreven, goed
beheerscht, actueel, en het bewijst, dat men polem-
seeren en strijden en zich verenigen kan, met bewust-
heid en om Gods wil en — toch nog een goede
ziel hebben.

Natuurlijk zijn er heerlijk tevreden menschen, die
dr. Bouma nu „hooghartig” vinden. Want hij zegt
hardop, niet in één der antichambres Petri Stalsoks,
waar het wel oirbaar is, doch hij zegt het met druk-
inkt, dat een ander het verkeerd ziet. Dus is hij
zeer hooghartig, en verwerpt hij geacht. Dat overkomt
meer menschen, collega. Maar wie het zeggen, lezen
gewoonlijk niet, of maar half, wat ze verwerpen. En
— dit is niet voor mijn collega, maar voor het ver-
derde Publiek —: deze polemikus, en al dat andere
meer, die staat ook op straat te preeken. Uedele ook?

Dit alles, lezer, is min of meer ter introductie van
de introductie van dr. Bouma's boek.

En wat zal ik verder ervan zeggen? De titel zegt
open en rond, waar het boek over spreekt.

En nu is de beurt aan ons. Ik geloof, dat het voor
onzen tijd broodnodig is, weer eens dogmatische ver-
handelingen te gaan lezen. Men heeft er veel te ge-

stuk: „Wat is Jezus?”, waarin o.a. deze uitspraak
voorkomt: „De opvatting, dat God in 't vleesch ver-
schenen is om te doen weten h.v., dat het geen nut
heeft zijn handen te wasschen voor den maaltijd (Mar-
kus VII:2-23) of voor eenig ander doel, stuit ons
tegen de borst. Het is een vóór-Kantiaansche opvat-
ting”⁸⁾. In het slothoofdstukje: „Mensch of God”, (na
dat de schrijver, Marcion gelijk gegeven heeft en de
vergoddelijking van een mensch, de groote dwaasheid
genoemd) komt hij tot zijn conclusie: „een historischen
Jezus kan men onmogelijk plaats geven.... Men moet
de geschiedenis van Jezus beschouwen als een illu-
stratie in den raad van eene leer, als een bewogen
en gekleurde midrash.... Historici, aarzelt niet den
mensch Jezus uit uwe boeken te schrappen”⁹⁾.

Het is ons genoeg. Wij verstaan, met de beste be-
doelingen, niet, wat de schrijver als realiteit zich denkt
bij den raad, dien hij aan zijn lezers geeft: „Vervangt
hem (den mensch Jezus) door den god Jezus”. Zou
het beeld van dien „Jezus-God” niet veel lijken op
dat van een grooten onbekende?

Wij stellen ons voor, een ander maal deze literatuur-
soort nog aan te vullen, en dan tevens hare behandeling
te beëindigen, met de bespreking van enkele nieuwere
„Leven”-s van Jezus.

¹⁾ Verduitscht und vergesenwärtigt von Johs. Müller. Sie-
bente Auflage (33. bis 35. Tausend) C. H. Beck'sche Verlags-
buchhandlung Oskar Beck, München 1923.

²⁾ A.w. pg. 1.

³⁾ Ontleend aan een verslag van die rede in het „Algemeen
Handelsblad” van 19 Maart 1924.

⁴⁾ Londen, Student Christian Movement, 32 Russell Square,
W. C. I. 1919. Tusschen Mei 1914 en Febr. '19 verschenen
er, alleen in Engeland, 13 uitgaven van dit werkje.

⁵⁾ Zie a.w. pg. 159.

⁶⁾ Uit het Duitsch vertaald door H. L. Dingemans. Utrecht,
G. J. A. Roys, 1920.

⁷⁾ A.w. pg. 70/1.

⁸⁾ Uitgave J. Bloemman, Zoist, 1921.

⁹⁾ Te Groningen bij J. B. Wolters' U. M., 1916. Zie pg.
62-114.

¹⁰⁾ Geantooriseerde vertaling uit het Zweedsch. Uitgegeven
door de Hollandia-Druckery te Baarn, 1924.

¹¹⁾ A.w. pg. 40.

¹²⁾ A.w. pg. 75.

¹³⁾ A.w. pg. 134.

¹⁴⁾ A.w. pg. 182.

¹⁵⁾ In '20 verscheen hier nog van denzelfden schrijver:
„De ziel van het Christendom”, met een woord ter inlei-
ding over nieuwere Zweedsche theologie van Dr. M. van
Rijin. En in '27: „Ons algemeen christelijk geloof”. Ver-
taling uit het Zweedsch van J. Benzel. Uitg. H. J. Paris,
Amsterdam.

¹⁶⁾ Deze voordrachten werden te Groningen gehouden door
Prof. Dr. W. J. Asliders, Dr. C. W. Coohma, Prof. Dr. Th.
L. Haitjema, Dr. J. C. Roose, Prof. Dr. A. van Veldhuizen,
Drs. J. Willemse.

¹⁷⁾ Geantooriseerde vertaling van L. S. C. Fehr-Kylstra.
Amsterdam, Van Holken & Warendorf's Uitgevers Maat-
schappij. Z. i. (Verschenen in '27).

¹⁸⁾ A.w. pg. 96.

¹⁹⁾ A.w. pg. 103.

²⁰⁾ A.w. pg. 170.

Dit werk van Couchoud vond in Frankrijk zijn weer-
spreking in „Jésus de Nazareth” door Maurice Goguel.

u en waardoor
rdt. Deze vorm
discussie in de
emache, Bijbel-
hier een twaalf-
ld wordt over-
ation, Sincerity,
wordt een rijk
i. Ter kenschet-
e studie, gewijd
the Fulness of
ber of a per-
quacy of Christ
at a friend we
at of God goes
y firm a foun-
aged sing:

read,
t.

, all ages find
ited. The white
dit and parial
onsider the sig-
= a fresh and
call Me, Master,
am”⁶⁾.

ons verbleiden
in des Menschen
den jonge men-
ade wereld, een

ing kan ik niet
in: „Jezus van
(Speermann”¹⁾
u:

w der wilde
[meuw,
t Zijne oer,

lustier der
[bloesems,
t geflonker der
[sterren.

,
loriekraus,

n hemel stijgen,
uwige gezangen.

Preludium, an
ristus is alles”
n: „Ikon Jezus
schönste onder